

Kamila Kwarciana

**MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA
„BEZPIECZEŃSTWO PRAWNE
PAŃSTW DEMOKRATYCZNYCH
W PROCESIE INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ:
POLSKA – SŁOWACJA – UKRAINA”**

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Bezpieczeństwo prawne państw demokratycznych w procesie integracji europejskiej: Polska – Słowacja – Ukraina” odbyła się w dniach 16-17 września 2016 r. w Lublinie. Miejszem obrad było Centrum Transferu Wiedzy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Główny cel konferencji stanowiła refleksja nad oceną bezpieczeństwa prawnego państw na przestrzeni różnych obszarów życia społecznego w procesie integracji europejskiej.

Pomysłodawcą oraz głównym organizatorem wydarzenia była Komisja Prawnicza Polskiej Akademii Nauk Oddział w Lublinie, a współorganizatorami – następujące jednostki naukowe: Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Prawa Uniwersytetu Trnavskiego w Trnawie (Słowacja) oraz Wydział Prawa Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych we Lwowie (Ukraina).

Komitet Honorowy Konferencji stanowili: prof. Jerzy Duszyński – Prezes Polskiej Akademii Nauk, prof. Tomasz Trojanowski – Prezes Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Lublinie, ks. prof. Antoni Dębiński – Rektor KUL, prof. Stanisław Michałowski – Rektor UMCS,

Mgr KAMILA KWARCIANA, doktorantka w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, Polska, e-mail: kamila.kwarciana@gmail.com

prof. Marek Šmid – Rektor Uniwersytetu Trnavskiego, prof. Valeriy Sereda – Rektor Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych we Lwowie oraz prof. Przemysław Czarnek – Wojewoda Lubelski.

W skład komitetu organizacyjnego Konferencji weszli: ks. prof. Józef Krukowski – Przewodniczący Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie, prof. Jan Gliński – Wiceprezes PAN Oddział w Lublinie, prof. Viktor Hryshchuk – Dziekan Wydziału Prawa Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych we Lwowie, dr Michaela Moravčíková reprezentująca Uniwersytet Trnavski, prof. Jadwiga Potrzyszcz i ks. prof. Mirosław Sitarz reprezentujący KUL.

W ramach Konferencji odbyły się sesje dotyczące problematyki bezpieczeństwa prawnego państwa, bezpieczeństwa politycznego, bezpieczeństwa gospodarczego i finansowego, bezpieczeństwa społecznego, bezpieczeństwa ekologicznego, bezpieczeństwa w stosunkach państwo–Kościół, bezpieczeństwa militarnego oraz bezpieczeństwa międzynarodowego. Każda z sesji kończyła się dyskusją w obszarze omawianej problematyki. W związku z tym, że w Konferencji brali udział prelegenci i goście reprezentujący zagraniczne ośrodki naukowe, całość obrad (referaty i dyskusje) tłumaczono w sposób symultaniczny na język polski oraz angielski.

Wydarzenie zainaugurował prof. Krukowski serdecznie witając prelegentów oraz zgromadzonych na sali gości. Zaprezentował przedmiot obrad zwracając uwagę na koncepcję kształtowania bezpieczeństwa prawnego państw demokratycznych w oparciu o uniwersalne wartości: pokój, ład, godność człowieka w różnych zakresach rozumienia terminu „bezpieczeństwo”. Określił także cele szczegółowe Konferencji jako debatę nad stanem bezpieczeństwa w stosunkach społeczno-gospodarczych z uwzględnieniem aktualnego stanu prawnego, wymianę opinii na temat spełniania standardów bezpieczeństwa prawnego oraz zwrócenie uwagi na kształtowanie świadomości społecznej w odniesieniu do kryzysu obecnych czasów. Profesor wskazał również etapy realizowania współpracy naukowej podjętej przez uczonych z Polski, Słowacji i Ukrainy pod auspicjami PAN Oddział w Lublinie. Pierwszym z etapów, na drodze rozważań o bezpieczeństwie państw demokratycznych, było opracowanie zagadnień z tejże dziedziny przez specjalistów oraz ukazanie wyników badań

nad bezpieczeństwem w formie monografii *Bezpieczeństwo prawne państw demokratycznych w procesie integracji europejskiej: Polska – Słowacja – Ukraina* wydanej pod redakcją naukową Józefa Krukowskiego, Jadwigi Potrzeszcz oraz Mirosława Sitarza przez Towarzystwo Naukowe KUL w 2016 r. Kolejnym z etapów realizacji badań nad bezpieczeństwem prawnym w kontekście państw demokratycznych było zaprezentowanie opracowań na Konferencji pod kątem dyskusji i wymiany poglądów. Celem długofalowym jest natomiast dalsze prowadzenie badań w obrębie bezpieczeństwa prawnego w kontekście państw demokratycznych oraz prezentowanie ich wyników w formie kolejnych publikacji.

W dalszej kolejności wystąpił Wojewoda Lubelski odnosząc się do kwestii bezpieczeństwa prawnego jako istotnego aspektu państwa prawa. Przedstawił pogląd ukazujący bezpieczeństwo prawne jako istotną wartość oraz cel demokratycznego państwa prawa. Prof. Czarnek zwrócił także uwagę na chaos prawny generowany przez krajowe orzecznictwo oraz problem interpretacji przepisów prawa przez sądy.

Zgromadzonych prelegentów oraz gości powitał także Prorektor KUL, prof. Paweł Smoleń. Odniósł się do tradycji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, jako najstarszego uniwersytetu na wschód od Wisły, oraz wartości demokratycznych, które zawsze powinny być traktowane jako priorytetowe przez uczelnie wyższe.

Prof. Olha Bałyńska, Prorektor Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu Spraw Wewnętrznych, witając gości zaakcentowała to, że prawdziwą wartością oraz celem wydarzeń i spotkań naukowych jest nie tylko prowadzenie dialogu oraz teoretycznych rozważań na temat poruszanych zagadnień, ale przede wszystkim opracowanie realnych rozwiązań problemów związanych z bezpieczeństwem prawnym.

Dr Michaela Moravčiková, przemawiając w imieniu Rektora Uniwersytetu Trnavskiego w ramach słowa okolicznościowego podziękowała przedstawicielom nauki za dobre pomysły będące inspiracją do stworzenia idei Konferencji oraz dalszych badań nad bezpieczeństwem prawnym w kontekście uwarunkowań społeczno-prawnych państw demokratycznych.

Prof. Trojanowski, w słowach powitania podkreślił aktualność tematu konferencji. Zaakcentował pojmowanie bezpieczeństwa prawnego przez społeczeństwo jako ważnego aspektu życia, daleko wykraczającego poza ramy nauki. Prezes lubelskiego Oddziału PAN wyraził także nadzieję oddziaływania wyników badań nad bezpieczeństwem w perspektywie globalnej w Europie.

Pierwszą sesję Konferencji zatytułowaną „Bezpieczeństwo prawne państwa” prowadził prof. Mirosław Piotrowski. Otwierając obrady odniósł się do kwestii podjęcia przez Parlament Europejski problematyki bezpieczeństwa w Polsce oraz zaznaczył szeroki kontekst troski o bezpieczeństwo w Polsce i innych państwach europejskich.

Pierwszym prelegentem był prof. Bogdan Szlachta. Przedstawił referat pt. „Koncepcje bezpieczeństwa prawnego w Europie po II wojnie światowej – perspektywa politologiczna”. Prelegent nie skupiał się wyłącznie na ujęciu politologicznym kwestii bezpieczeństwa, ale nakreślił również tło filozoficzno-polityczne i filozoficzno-prawne, odnosząc się do koncepcji prawa naturalnego i pozytywnego oraz poddając krytycznej analizie koncepcje bezpieczeństwa prawnego prof. Andrzeja Stelmachowskiego. Zaznaczył aktualność potrzeby rozróżnienia pojęcia „rządu prawa” od idei praworządności zwyczajnej opartej na formalnym obowiązywaniu prawa.

Drugim prelegentem był prof. Krukowski. Zaprezentował referat: „Bezpieczeństwo prawne państwa – tożsamość narodowa państwa – społeczeństwo obywatelskie. Doświadczenia i perspektywy”. Prelegent przedstawił historyczne uwarunkowania integracji europejskiej. Omówił fazy tejże integracji oraz zwrócił uwagę na krytyczny, w jego ocenie, deficyt demokracji w państwach Unii Europejskiej, wymieniając źródła tego kryzysu. Profesor przypomniał także, że celem państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa społeczeństwu, a bezpieczeństwo to ma wymiar w dużej mierze instytucjonalny. Prelegent wskazał, że bezpieczeństwo nie jest wartością samoistną, ale zespołem środków warunkujących zaistnienie w życiu człowieka wartości podstawowych. Prof. Krukowski wymienił i omówił też rodzaje bezpieczeństwa państwa (krajowe i międzynarodowe), zastrzegając, że podział ten nie jest wyłączny. Podniósł także problematykę państwa prawnego oraz demokratycznego państwa prawa, ze zwróceniem

szczególnej uwagi na aspekt integracji unijnej. Należy także podkreślić, że referat w sposób niezwykle obrazowy odnosił się do problemu kryzysu uniwersalnych wartości panującego w strukturach unijnych.

Po sesji I nastąpiła dyskusja, w której prelegenci odpowiadali na pytania zadawane przez prof. Teresę Liszcz, prof. Zbigniewa Cieślaka oraz dra Juliusza Petraniuka.

Sesję II – dotyczącą bezpieczeństwa politycznego – prowadził prof. Cieślak. Prowadzący odniósł się do rzeczywistego przedmiotu badań nad bezpieczeństwem prawnym, formułując tenże przedmiot jako „równowagę aksjologiczno-normatywną”.

Pierwszy referat sesji II, pt. „Prawne uwarunkowania bezpieczeństwa Polski w Unii Europejskiej”, został wygłoszony przez prof. Aleksandra Stępkowskiego. Odnosząc się do definicji bezpieczeństwa prawnego, sformułowanego przez prof. J. Potrzezszcz, prelegent zaznaczył, że bezpieczeństwo prawne ma szerszy zakres znaczeniowy niż sprawiedliwość czy dobro wspólne, a poziom bezpieczeństwa prawnego w nowoczesnym państwie jest uzależniony od poziomu ochrony praw jednostek. Przedstawił pogląd dotyczący dążenia społeczeństw do jednoczenia się w ramach instytucji ponadnarodowych, czego przykładem jest przynależność państw do Unii Europejskiej. Ma to wpływ na uwarunkowania gospodarcze, społeczne i polityczne w danym państwie. Uzależnianie gwarancji bezpieczeństwa państwa od przynależności do organizacji międzynarodowych może być jednak nie tylko nieskuteczne, ale też i niebezpieczne. Istotny wpływ prawa unijnego na prawo krajowe, determinujące życie obywateli, może oznaczać w rzeczywistości podporządkowanie państwa strukturom zewnętrznym, czego efektem jest instrumentalne wykonywanie przez państwo decyzji organizacji ponadnarodowej. Prelegent uznał autonomię za wartość kluczową dla urzeczywistnienia bezpieczeństwa prawnego. Zwrócił też uwagę na niebezpieczny trend rozmywania traktatowej klarowności oraz uzurpowania kompetencji przez organy unijne.

Referat pt. „Bezpieczeństwo systemu prawnego na Ukrainie. Rzeczywistość i perspektywy” został zaprezentowany przez prof. Hrysh-

chuka. Prelegent dokonał rozróżnienia pojęciowego pomiędzy sformułowaniami „bezpieczeństwo prawne” oraz „bezpieczeństwo prawa”. Zasygnalizował konieczność stałej kontroli jakości obowiązującego prawa. Prowadził rozważania nad problemem: „Czy prawo może zagwarantować bezpieczeństwo człowieka?”. Odpowiedź na tak postawione pytanie jest – według prof. Hryshchuka – przecząca, ponieważ obiektywne możliwości prawa są ograniczone, a bezkrytyczne zaufanie możliwościom prawa może być zwodnicze. Prelegent odniósł się do realiów politycznych panujących na Ukrainie. Zaznaczył, że społeczeństwo Ukrainy pragnie szybkiej integracji z Unią Europejską. Przedstawił także w sposób syntetyczny reformy oraz działania, które powinny zostać podjęte w przyszłości, ukierunkowane na zintegrowanie Ukrainy z Unią Europejską.

W dyskusji, która odbyła się po sesji II wzięli udział: ks. dr Zbigniew Jaworski, prof. Cieślak, dr Monika Zakrzewska oraz prof. Krukowski.

Sesja III, dotycząca bezpieczeństwa gospodarczego i finansowego, była prowadzona przez prof. Janusza Niczyporuka.

Referat zatytułowany „Bezpieczeństwo gospodarcze i finansowe w Polsce” zaprezentowała prof. Grażyna Ancyparowicz. Referat dotyczył trudnej sytuacji państwa polskiego w kontekście problemów gospodarczo-finansowych oraz idei poszukiwania nowych paradygmatów polityki finansowej. Prelegentka omówiła własne poglądy dotyczące powiązania mniejszych rynków państw europejskich z rynkami potęg gospodarczych oraz uzależnienie tychże rynków od międzynarodowych instytucji, takich jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy oraz Bank Światowy. Zwróciła uwagę na dysproporcję gospodarczą pomiędzy powiązanimi ze sobą rynkami poszczególnych państw w kontekście zysków i strat.

Następnie głos zabrał prof. Wasyl Franczuk prezentując referat zatytułowany „Bezpieczeństwo gospodarcze Ukrainy”. Prelegent odniósł się do różnic pomiędzy definicją bezpieczeństwa politycznego i bezpieczeństwa narodowego, problemu ochrony najważniejszych wartości obywatelskich oraz zaznaczył wpływ administracji publicznej na rozwój nowoczesnego społeczeństwa.

Kolejny referat pt. „Ekonomiczne i finansowe bezpieczeństwo Słowacji” wygłosił dr Eduard Korpáš. Prelegent prezentował mechanizmy zapewnienia bezpieczeństwa przez państwo słowackie w kontekście reform o charakterze ekonomicznym. Omówił mechanizmy systemowe zabezpieczające równowagę finansowo-ekonomiczną państwa, dotyczące np. unikania nadmiernego deficytu budżetowego, pozostając w kontekście zmian systemu zarządzania finansami publicznymi związanymi z integracją europejską.

Po zakończeniu prelekcji odbyła się dyskusja, w której wzięli udział: prof. Ireneusz Nowikowski, prof. Niczyporuk i dr Petraniuk.

Ostatnia sesja pierwszego dnia Konferencji – sesja IV – odbyła się pod przewodnictwem dra Petraniuka. Tematem przewodnim tej części wydarzenia było bezpieczeństwo socjalne.

Pierwszy referat zatytułowany „Bezpieczeństwo socjalne w Polsce” zaprezentowała prof. T. Liszcz. Prelegentka omówiła składowe bezpieczeństwa socjalnego, wyróżniając elementy będące determinantem zaistnienia tegoż bezpieczeństwa, takie jak: stabilne prawo, dobra i stabilna kondycja finansów publicznych, kondycja gospodarki, sprawna i jednocześnie praworządna i życzliwa obywatelom administracja publiczna. Prof. Liszcz zaznaczyła też czynniki wpływające negatywnie na bezpieczeństwo socjalne – np. bezrobocie, choroby, utrata środków do życia. Wśród czynników mogących oddziaływać negatywnie na poziom bezpieczeństwa socjalnego obywatela, oprócz wymienionych wyżej traumatycznych dla człowieka zdarzeń, mogą znaleźć się także zdarzenia radosne, np. narodziny dziecka. Prelegentka w swoim wystąpieniu wyraziła pogląd, że bezpieczeństwo socjalne obywatela stanowi warunek pokoju oraz ładu społecznego, co rzutuje bezpośrednio na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa.

Drugie wystąpienie tej sesji należało do dra Viktora Križana. Wygłosił on referat zatytułowany „Bezpieczeństwo socjalne na Słowacji”. Prelegent przedstawił ideę oraz formułę wraz z funkcjami systemu zabezpieczenia społecznego obywateli. Zwrócił uwagę na uprawnienia obywateli o charakterze socjalnym oraz konieczność ochrony praw pracowniczych w relacjach obywatel–państwo oraz pracownik–pracodawca.

Ostatni referat pierwszego dnia Konferencji zaprezentowała prof. O. Balyńska. Wystąpienie dotyczyło zagadnień integracji europejskiej w kontekście Ukrainy. Prelegentka omówiła problemy, którym zarówno Ukraina, jak i Unia Europejska muszą stawić czoła zanim integracja stanie się faktem.

Po wystąpieniach prelegentów IV sesji odbyła się dyskusja z udziałem prelegentów oraz dra Petraniuka, dra Michała Zawisłaka i prof. Hryshchuka.

Symbolicznego zamknięcia i krótkiego podsumowania pierwszego dnia obrad dokonał prof. Krukowski dziękując prelegentom oraz przybyłym gościom za obecność oraz inspirującą wymianę poglądów. Zaś następnego dnia, tj. 17 września, wznowił obrady Konferencji i poprosił prof. Hannę Witzak o prowadzenie sesji V, dotyczącej problemu bezpieczeństwa międzynarodowego i ekologicznego.

Prof. J. Potrzeszcz zaprezentowała referat „Bezpieczeństwo prawne a pewność prawa – perspektywa filozoficznoprawna”. Prelegentka przedstawiła kluczowe wnioski płynące z badań nad bezpieczeństwem prawnym, opublikowane w monografii: *Bezpieczeństwo prawne z perspektywy filozofii prawa* (Lublin 2013). Następnie ukazała genezę terminów „bezpieczeństwo prawne” oraz „pewność prawa”, przedstawiła własną definicję bezpieczeństwa prawnego, sformułowaną jako „stan osiągany za pomocą prawa stanowionego, w którym dobra życiowe człowieka i jego interesy są chronione w sposób możliwie całkowity i skuteczny” oraz określiła relację bezpieczeństwa prawnego i pewności prawa jako relację środka i celu. Prelegentka odniosła się także do kwestii podmiotu bezpieczeństwa prawnego, stawiając i uzasadniając tezę, że podmiotem biernym bezpieczeństwa prawnego jest nie instytucja państwowa, ale pojedynczy człowiek.

Następny referat, zatytułowany: „Ekologiczne bezpieczeństwo Słowacji” zaprezentował dr Michal Maslen. Prelegent, uzupełniając swoją wypowiedź prezentacją multimedialną, omówił kwestie prawne w kontekście ekologii. Odnosząc się do konkretnych przepisów słowackiego prawa wskazywał na korzystne tendencje w krajowej polityce ekologicznej.

W dyskusji kończącej sesję V wzięli udział: dr Petraniuk, prof. Witczak, prof. Hryshchuk, mgr Kamila Kwarciana oraz prof. Krukowski.

Sesji VI zatytułowanej: „Bezpieczeństwo w stosunkach państwo–Kościół” przewodniczył ks. prof. Piotr Stanisław.

Prof. M. Sitarz zaprezentował referat zatytułowany: „Bezpieczeństwo w stosunkach państwo–Kościół w Polsce”. Prelegent wyraził i rozwinął pogląd, że „na bezpieczeństwo danego państwa na forum wewnętrznym i międzynarodowym w dużym stopniu mają wpływ stosunki między Kościołem i państwem”. Profesor Sitarz odniósł się także do kwestii troski Kościoła o zapewnienie i utrzymanie bezpieczeństwa. Przypomnił stanowisko Soboru Watykańskiego II formułujące nakaz zwracania uwagi na godność osoby, nakaz poszanowania praw człowieka oraz wolności wszystkich ludzi na świecie. Prelegent zauważył również, że pomimo obowiązującego w Polsce prawa gwarantującego bezpieczeństwo w stosunkach na państwo–Kościół, zdarza się, że polskie organy władzy wykonawczej i sądowniczej w ramach swojej działalności ignorują wyżej wspomniane regulacje.

Drugi referat w tej sesji wygłosiła dr M. Moravčíková. Wystąpienie zatytułowane „Bezpieczeństwo w stosunkach państwo–Kościół na Słowacji” dotyczyło statusu prawnego związków wyznaniowych oraz wskazanych przez Prelegentkę uregulowań prawnych dotyczących wzajemnych relacji na państwo–Kościół w obszarach, takich jak np. edukacja czy finanse. Dr Moravčíková odniosła się także do ustawowych regulacji związanych z prawem karnym.

W ramach dyskusji pytania do prelegentów skierował dr Petraniuk.

Ostatnią sesję Konferencji, obejmującą problematykę bezpieczeństwa militarnego oraz bezpieczeństwa międzynarodowego prowadził prof. Ryszard Mojak.

Prof. Romuald Szeremietiew przedstawił referat zatytułowany „Bezpieczeństwo militarne Europy z polskiej perspektywy”. Prelegent zasygnalizował, że aktualnie ze strony osób nie związanych w żaden sposób z wojskiem kierowane jest pytanie: „Czy będzie wojna?”. Wystąpienie prof. Szeremietiewa dotyczyło trudnej sytuacji geopolitycznej Polski jako państwa narażonego na ataki ze strony silniejszych

gospodarczo i militarnie przeciwników. Prelegent zaprezentował własny pogląd dotyczący sensu utworzenia w obszarze Europy Środkowo-Wschodniej związku państw, którego celem będzie zapewnienie bezpieczeństwa w tej części świata.

Referat pt. „Bezpieczeństwo narodowe” wygłosiła prof. Anna Przyborowska-Klimczak. Prelegentka zaprezentowała poglądy dotyczące istotnego problemu, jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa o charakterze narodowym. Dokonała wyliczenia i omówienia czynników wpływających na wyżej wymienione bezpieczeństwo oraz uzasadniła konieczność wprowadzania rozwiązań rzutujących na podniesienie poziomu bezpieczeństwa narodowego.

Po zaprezentowaniu referatów nastąpiła dyskusja, w której głos zabrali: prof. Sitarz, prof. Gliński, dr Jaworski oraz dr Petraniuk.

Prof. Krukowski dokonał zamknięcia obrad. Podsumował wszystkie sesje oraz wyraził nadzieję na kontynuację badań nad bezpieczeństwem prawnym w polskim środowisku naukowym.

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Bezpieczeństwo prawne państw demokratycznych w procesie integracji europejskiej: Polska – Słowacja – Ukraina” była istotnym wydarzeniem z punktu widzenia nauki. Stała się okazją do prowadzenia interdyscyplinarnej debaty przy udziale specjalistów z różnych dziedzin wiedzy, których połączył wspólny cel – badania nad bezpieczeństwem prawnym w trudnych dla Europy i świata czasach, by pogłębiać wiedzę, wymienić opinie oraz wypracowywać nie tylko teoretyczne, ale także praktyczne rozwiązania problemów bezpieczeństwa prawnego pojmowanego w różnych kontekstach – politycznym, gospodarczym, socjalnym, ekologicznym, stosunkach w relacjach państwo–Kościół czy militarnym.